

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
КАФЕДРА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

«ПОГОДЖЕНО»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О. Б. Жильцов
« 08 » 09 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА
У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
Спеціалізація – «Викладання музичного інструмента»
Освітній рівень – другий (магістерський)

Інститут мистецтв

2017 – 2018 навчальний рік

Розподіл годин згідно з робочим навчальним планом. Структура типова.
Заступник директора з науково-методичної та навчальної роботи
Програма № 146/1/17
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 18 р.

А. О. Таранник

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі» для студентів галузі знань 02 «Культура і мистецтво» спеціальності 025 «Музичне мистецтво» другого (магістерського) освітнього рівня.

Робочу програму розроблено на основі авторської програми доктора педагогічних наук **Пляченко Тетяни Миколаївни**.

Програму адаптовано відповідно до робочого навчального плану спеціальності на 2017 – 2018 н. р. кандидатом мистецтвознавства, доцентом кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка **Сподаренком Віктором Михайловичем**.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв
Протокол № 1 від 07 вересня 2017 року.

Завідувач кафедри
інструментально-виконавської майстерності

О. С. Плохотнюк

© Пляченко Тетяна Миколаївна
© Сподаренко Віктор Михайлович
© Київський університет імені Бориса Грінченка

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
I. Опис предмета навчальної дисципліни.....	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
III. Програма навчальної дисципліни.....	8
IV. Навчально-методична карта дисципліни.....	18
V. Завдання для самостійної роботи.....	19
VI. Система поточного та підсумкового контролю.....	20
VII. Методи навчання.....	25
VIII. Методичне забезпечення курсу.....	25
IX. Рекомендована література.....	26
Основна.....	26
Додаткова.....	27

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма навчального курсу «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів відповідно до навчального плану галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

Навчальний курс «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі» є одним з профільюючих предметів, що вивчаються студентами другого (магістерського) освітнього рівня, які здобувають додаткову кваліфікацію «Викладач музичного інструмента». Здобуття знань, умінь і навичок із зазначеної дисципліни дає змогу студентам опанувати знання з історії, теорії та методики викладання основного музичного інструмента у вищих навчальних закладах, засвоїти методи і прийоми навчання гри на музичному інструменті.

Програмою даної дисципліни визначено:

- 1) обсяг теоретичних знань і практичних умінь, які мають опанувати студенти, що здобувають додаткову кваліфікацію «Викладач музичного інструмента» відповідно до чинної освітньо-професійної програми;
- 2) перелік компетенцій, що визначені на основі освітньо-кваліфікаційної характеристики магістра та необхідні для викладання основного музичного інструмента;
- 3) розподіл навчального матеріалу за модулями (змістовими модулями) та академічним часом для його засвоєння;
- 4) форми й види навчальної діяльності студентів у процесі засвоєння навчального курсу;
- 5) необхідне методичне забезпечення та систему оцінювання навчальних досягнень студентів.

Мета навчального курсу – формування у студентів готовності до викладання музичного інструмента у вищих навчальних закладах.

Завдання навчального курсу:

1. Ознайомлення студентів із педагогічним досвідом вітчизняної і зарубіжної інструментальних шкіл; засвоєння теоретичних основ сольного інструментального виконавства;
2. Засвоєння студентами програмних вимог з основного музичного інструменту для студентів музично-педагогічної спеціальності; отримання знань щодо мети, завдань та змісту навчальної дисципліни, принципів і методів її викладання;
3. Ознайомлення студентів із фаховими вимогами та змістом професійної діяльності викладача основного музичного інструмента;
4. Опанування методики роботи над навчальним репертуаром у класі основного музичного інструмента.

Міждисциплінарний взаємозв'язок. Засвоєння навчального курсу «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі» передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок із таких фахових дисциплін: основний музичний інструмент; додатковий музичний інструмент;

концертмейстерський клас; історія музики; інструментознавство; психологія музичної творчості.

Вивчення дисципліни «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі» сприяє формуванню у студентів таких фахових та загальних **компетентностей**:

- *методична* (володіння методикою викладання дисциплін кваліфікації у вищій школі (відповідно до обраної спеціалізації); знання специфіки та методів навчання студентів музично-педагогічної спеціальності; розуміння змісту та принципів укладання навчальних і робочих програм з фахових дисциплін);

- *психолого-педагогічна* (готовність виконувати функції викладача вищого навчального закладу; володіння базовими знаннями з педагогіки і психології вищої школи та вміння їх реалізувати у навчальній і професійній діяльності; розуміння й дотримання у практичній діяльності основних завдань і принципів музичної педагогіки);

- *інструментально-педагогічна* (здатність застосовувати інструментально-виконавські уміння у навчальній, педагогічній та концертно-виконавській діяльності; знання інструментально-педагогічного репертуару та володіння методами роботи над творами різної форми, жанру, стилю; володіння методами навчання гри на музичному інструменті та методикою викладання музичного інструмента у вищій школі);

- *музично-теоретична* (знання теорії музичної освіти в Україні та за рубежом, принципів і методів навчання студентів вищих мистецьких навчальних закладів; здатність застосовувати у навчальній та професійній діяльності знання з історії і теорії музики, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних творів);

- *комунікативна* (здатність до міжособистісного спілкування, емоційної стабільності, толерантності; здатність працювати у команді; вільне володіння українською мовою відповідно до норм культури мовлення; здатність до професійного спілкування іноземною мовою);

- *інформаційна* (здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел, необхідної для навчальної і педагогічної діяльності; здатність до ефективного використання інформаційних технологій у соціальній та професійній діяльності);

- *методологічна* (здатність визначити малодосліджені аспекти у галузі інструментальної педагогіки, які є актуальними для розвитку педагогічної науки і мистецтвознавства; розуміння методології освіти; володіння методологією науково-педагогічного дослідження, дотримання логіки наукового пошуку через раціональне застосування методологічних підходів, методів і засобів у процесі виконання індивідуального науково-дослідного завдання);

- *самоосвітня* (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у музично-педагогічній діяльності; прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху).

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Курс: підготовка магістрів	Галузь знань напрямок підготовки / спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчального курсу
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 4	Шифр та назва галузі знань: <i>02 «Культура і мистецтво»</i>	Обов'язкова дисципліна Рік підготовки: <i>II</i> Семестр: <i>III</i>
Кількість змістових модулів: 3	Шифр та назва спеціальності: <i>025 «Музичне мистецтво»</i>	Аудиторні заняття – <i>32 год.:</i> лекційні – <i>22 год;</i> практичні – <i>10 год.</i>
Загальна кількість годин: 120	Додаткова спеціалізація: <i>«Викладання музичного інструмента»</i>	Самостійна робота: <i>50 год.</i>
Кількість годин на тиждень: 2	Освітній рівень: <i>другий (магістерський)</i>	Семестровий контроль: <i>30 год.</i> Модульний контроль: <i>8 год.</i> Форма підсумкового контролю: <i>екзамен</i>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА
У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

МОДУЛІ								
№ теми	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекційних	Практичних	Самостійна робота	Модульний контроль	Семестровий контроль
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1								
Основний музичний інструмент у системі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва								
1.1	Історичні та науково-методичні засади інструментальної педагогіки. Теоретичні основи сольного інструментального виконавства	6	2	2		4		
1.2	Програмні вимоги та завдання дисципліни «Основний музичний інструмент» у вищій школі	8	2	2		6		
1.3	Структура і зміст заняття з основного музичного інструменту. Принципи і методи навчання гри на музичному інструменті	12	6	4	2	6		
	Модульна контрольна робота	2					2	
	<i>Разом</i>	28	10	8	2	16	2	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2								
Фахові вимоги та зміст професійної діяльності викладача основного музичного інструмента								
2.1	Вимоги до викладача основного музичного інструмента (фахові компетенції, функції)	6	2	2		4		
2.2	Специфіка, зміст і структура діяльності викладача основного музичного інструмента	10	4	2	2	6		
2.3	Педагогічний репертуар викладача основного музичного інструмента	10	4	2	2	6		
	Модульна контрольна робота	2					2	
	<i>Разом</i>	28	10	6	4	16	2	

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3								
Методика роботи над навчальним репертуаром у класі основного музичного інструмента								
3.1	Методика роботи над гамами, вправами та етюдами на заняттях основного музичного інструмента	8	2	2		6		
3.2	Методи засвоєння поліфонічних творів у класі основного музичного інструмента	10	4	2	2	6		
3.3	Методика роботи над творами великої форми і п'єсами	12	6	4	2	6		
	Модульна контрольна робота	4					4	
Семестровий контроль		30						30
Разом		64	12	8	4	18	4	30
Усього за семестр		120	32	22	10	50	8	30

III. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТА У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

МОДУЛЬ 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Основний музичний інструмент у системі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва

Тема 1.1 (2 год.). Історичні та науково-методичні засади інструментальної педагогіки. Теоретичні основи сольного інструментального виконавства. Досвід роботи вітчизняної і зарубіжної інструментальних шкіл. Кращі представники зарубіжної інструментально-виконавської школи (Й.С. Бах, А. Вівальді, Г.Ф. Гендель, В.А. Моцарт, Н. Паганіні, Ф. Шопен, Ф. Ліст, К. Дебюссі, М. Равель, П. Казальс та інші). Вітчизняна школа інструментального виконавства та педагогічний досвід її представників (С. Рахманінов, Г. Нейгауз, В. Сафонов, В. Пухальський, Р. Глієр, П. Столярський, С. Ріхтер, Д. Ойстрах, Л. Коган, В. Крайнев,

В. Стеценко, М. Ростропович, О. Криса, В. Співаков, Ю. Башмет, Б. Которович, М. Ризоль, В. Бесфамільнов, М. Давидов та інші). *Функції* інструментального виконавства: 1) соціальна (просвітницька); 2) аксіологічна (естетична, морально-етична або духовна, інтелектуальна); 3) педагогічна (виховна, навчальна, розвивальна тощо). *Структура* сольного інструментального виконавства (виконавська техніка інструменталіста; виконавська інтерпретація).

Тема 1.2 (2 год.). Програмні вимоги та завдання дисципліни «Основний музичний інструмент» у вищій школі. Основний музичний інструмент у структурі професійної підготовки бакалавра, спеціаліста магістра спеціальності «Музичне мистецтво» (аналіз навчальних планів і програм вищих педагогічних і мистецьких навчальних закладів). Мета і завдання інструментально-виконавської підготовки студентів вищих навчальних закладів: 1) опанування студентом техніки гри на музичному інструменті; 2) оволодіння інтерпретаційними уміннями; 3) розвиток музичних здібностей студентів (музичний слух, музична пам'ять, відчуття метро-ритму тощо); 4) формування педагогічного репертуару та засвоєння методів роботи над музичним твором; 5) розвиток інтелектуальної, естетичної і духовної сфер студента на високохудожніх зразках вітчизняної і зарубіжної музики; 6) формування виконавської манери та сценічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва.

Тема 1.3 (2 год.). Структура і зміст заняття з основного музичного інструменту. Принципи і методи навчання гри на музичному інструменті. Особливості проведення занять з основного музичного інструменту в закладах початкової мистецької освіти (дитячих музичних школах, школах мистецтв, центрах дитячо-юнацької творчості). Вимоги до проведення занять в інструментальних класах педагогічного коледжу. Структура заняття з основного музичного інструменту у системі вищої музично-педагогічної освіти (робота над гамами, вправами, етюдами; вивчення поліфонічних творів; робота над творами великої форми; вивчення різнохарактерних п'єс). Принципи: професійно-педагогічна спрямованість навчання, науковість, систематичність, послідовність, доступність, педагогічна доцільність, зв'язок теорії з практикою, єдність інтелектуальної, естетичної і духовної сфер діяльності студентів, єдність художнього і технічного, художня цінність навчального репертуару, жанрова і стильова різноманітність навчального репертуару, поліфункціональність навчального репертуару. Методи: дидактичні методи – словесний, ілюстративний, словесно-ілюстративний, репродуктивний, репродуктивно-варіативний, проблемно-пошуковий, педагогічне спостереження, педагогічний аналіз, педагогічне проектування, педагогічне моделювання, педагогічна імпровізація; загальнонаукові методи – аналіз, узагальнення, систематизація, синтез, порівняльний аналіз, рефлексія; спеціальні музичні методи - зорове охоплення нотного тексту на кілька тактів наперед, слухове уявлення, слуховий аналіз, слухове регулювання, наслідування, спрощення фактури музичного твору, творча адаптація музичного твору, імпровізація.

Основні поняття змістового модуля 1: основний музичний інструмент; інструментальне виконавство; інструментальні школи; інструментально-виконавські навички; принципи навчання; методи навчання; форми роботи над інструментальними творами.

Література основна: [1; 2; 3; 4; 6 – 9].

Література додаткова: [13, 14, 27, 30, 31, 49 – 51, 55, 59, 65, 66, 67, 71, 75, 89, 91].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Фахові вимоги та зміст професійної діяльності викладача основного музичного інструмента

Тема 2.1 (2 год.). Вимоги до викладача основного музичного інструмента. Фахові компетенції: 1) інструментально-виконавські (вільне володіння музичним інструментом; здатність до музично-педагогічної та концертно-виконавської діяльності; наявність власного виконавського стилю, творчого іміджу тощо); 2) історико-теоретичні (знання історії та традицій вітчизняної і зарубіжної інструментальних шкіл; знання теоретичних основ сольного інструментального виконавства); 3) музично-педагогічні (знання програмових вимог з основного музичного інструменту; знання змісту навчальної дисципліни, принципів і методів її викладання); 4) методичні (знання методів роботи над гаммами, вправами, етюдами, творами великої і малої форм, поліфонічними творами); 5) проєктивні та конструктивні (проєктування, добір і систематизація навчального репертуару для проведення індивідуальних занять з основного музичного інструменту зі студентами з різним рівнем підготовки); 6) дослідницькі (здатність здійснювати науково-методичну роботу з фаху - досліджувати історичні, мистецтвознавчі і педагогічні основи інструментального виконавства); 7) функціональні (наявність досвіду і готовність виконувати функції викладача основного музичного інструменту). *Функції викладача основного музичного інструмента:* навчальна, розвивальна, виховна, художньо-творча, науково-методична.

Тема 2.2 (2 год.). Специфіка, зміст і структура діяльності викладача основного музичного інструмента. Специфіка і зміст професійної діяльності викладача основного музичного інструмента вищих навчальних закладів I -II та III - IV рівнів акредитації (навчально-виховна робота, концертно-виконавська діяльність, науково-методична робота). Структура діяльності викладача ОМІ як система дій та операцій (внутрішніх і зовнішніх), спрямованих на предмет діяльності (навчання, виховання й розвиток студентів засобами інструментального виконавства) задля досягнення поставлених цілей (розвиток музичних здібностей та інструментально-виконавських умінь студентів) в умовах певного навчального закладу засобами педагогічної техніки і музично-виконавських прийомів,

результатом чого є певний рівень розвитку студента. *Види діяльності* викладача ОМІ: теоретичні - проєктивно-конструктивна, аналітико-синтетична; практичні - організаційно-педагогічна, концертно-виконавська.

Тема 2.3 (2 год.). Педагогічний репертуар викладача основного музичного інструмента. Репертуар як засіб розвитку і професійного самовдосконалення студента. Структура навчального репертуару з основного музичного інструменту: 1) гами; 2) вправи на різні види техніки; 3) етюди; 4) п'єси (кантиленного та віртуозного характеру); 5) поліфонічні твори; 6) твори великої форми (інструментальні концерти, сюїти, сонати, варіації, рондо); 7) твори шкільної програми зі слухання музики; 8) твори для ескізної роботи, читання з аркуша, підбирання на слух, транспонування тощо. *Аналіз репертуарних творів* у класі основного музичного інструмента: 1) художньо-педагогічний (художня цінність твору; мета і педагогічна доцільність його вивчення); 2) історико-стильовий (відомості про автора, епоху та стильові особливості твору); 3) музично-теоретичний (форма твору; фактура викладу тематичного матеріалу; тональність, ключові знаки тощо); 4) технічно-виконавський (виявлення виконавських труднощів; визначення методів роботи над твором). Формування виконавської техніки та виконавського стилю студента у процесі засвоєння навчального репертуару.

Основні поняття змістового модуля 2: професійні вимоги, фахові компетенції, структура діяльності, навчальний репертуар, аналіз репертуарних творів, методи роботи над твором, інтерпретація твору, виконавська техніка, виконавський стиль.

Література основна: [1, 3; 6; 8 – 10].

Література додаткова: [15; 17 – 20, 22, 24, 33, 44, 46, 49, 52, 55, 66, 67, 72, 77, 74, 75, 80, 81, 82, 85, 89].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Методика роботи над навчальним репертуаром у класі основного музичного інструмента

Тема 3.1 (2 год.). Методика роботи над гаммами, вправами та етюдами на заняттях основного музичного інструмента. Навчально-технічний матеріал як засіб формування і вдосконалення виконавської майстерності студента у класі основного музичного інструмента. Значення гам, вправ та етюдів у розвитку виконавської техніки студента-інструменталіста. Функціональне призначення гам, вправ і етюдів. Формування й розвиток інструментальних умінь і навичок шляхом багаторазового повторення чітко визначених дій. *Структура домашніх занять студента з розвитку виконавської техніки:* 1) виконання комплексу технічних вправ на різні види техніки (засвоєння аплікатурних прийомів, формування штрихової техніки, розвиток рухливості пальців, опанування кантилени тощо); 2) гра етюдів на певні види техніки з урахуванням технічних труднощів твору, що вивчається; 3) робота над інструментальними творами або їх уривками; 4) самоаналіз

досягнутих результатів; 5) визначення завдань для подальшого вдосконалення виконавської майстерності.

Тема 3.2 (2 год.). Методи засвоєння поліфонічних творів у класі основного музичного інструмента. Завдання і зміст роботи студента над поліфонічним твором (розвиток музичного мислення; засвоєння принципів розподілу тематичного матеріалу твору; координація функцій рук виконавця; формування навичок читання поліфонічної фактури з аркуша). Аналіз оригінальних поліфонічних творів, написаних для клавішних інструментів. Перекладення поліфонічних творів для баяна, акордеона. Специфіка виконання поліфонічних творів на струнних і духових інструментах. Особливості нотації поліфонічних творів для органа, фортепіано, баяна, струнних і духових інструментів.

Тема 3.3 (4 год.). Методика роботи над творами великої форми і п'єсами. Етапи роботи над твором: 1) прослуховування твору (у виконанні викладача або в записі); 2) теоретичний аналіз твору (визначення тонального плану, динаміки, агогіки, виконавських труднощів та методів їх подолання); 3) визначення інтерпретаційного плану та виконавських прийомів щодо його реалізації; 4) детальна робота над складними місцями (відпрацювання навичок виконання складних аплікатурних і штрихових прийомів), фразуванням, динамікою, агогікою; 5) робота над метро ритм, виконання окремих прийомів у повільному темпі з поступовим ускладненням завдань; виконання твору у визначеному автором темпі; 6) визначення завдань для подальшої роботи студента над інструментальним твором; 7) поетапне вивчення студентом окремих частин твору з ускладненням навчальних завдань; 8) доскональне вивчення твору (або окремих його частин), готовність до концертного виконання твору на заліку, екзамені.

Основні поняття змістового модуля 3: виконавський аналіз твору, виконавська інтерпретація, виконавська техніка, виконавські прийоми, уміння й навички, агогіка, динаміка, метроритм, етапи роботи над твором, методи засвоєння музичного твору.

Література основна: [1, 2, 6–10].

Література додаткова: [18, 23, 27, 31, 35, 36, 40, 43, 47, 49, 55, 57, 62, 63, 74, 75, 82, 83, 84, 89].

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1 (2 год.). *Структура і зміст заняття з основного музичного інструменту*

- Аналіз програм та навчального репертуару з основного музичного інструменту для спеціальності «Музичне мистецтво».
- Особливості проведення занять з основного музичного інструменту в закладах початкової мистецької освіти.
- Вимоги до проведення занять в інструментальних класах педагогічного коледжу.
- Структура заняття з основного музичного інструменту у системі вищої музично-педагогічної освіти.
- Принципи і методи навчання гри на музичному інструменті.

Заняття 2 (2 год.). *Професійна діяльність викладача основного музичного інструмента*

- Фахові компетенції та функції викладача основного музичного інструмента.
- Структура діяльності викладача основного музичного інструмента.
- Види діяльності викладача основного музичного інструмента.
- Специфіка діяльності викладача основного музичного інструмента вищих навчальних закладів I - II рівнів акредитації.
- Зміст діяльності викладача основного музичного інструмента вищих навчальних закладів III - IV рівнів акредитації.

Заняття 3 (2 год.). *Педагогічний репертуар викладача основного музичного інструмента*

- Репертуар як засіб розвитку і професійного самовдосконалення студента.
- Структура навчального репертуару з основного музичного інструменту.
- Аналіз репертуарних творів у класі основного музичного інструмента.
- Формування виконавської техніки та виконавського стилю студента у процесі засвоєння навчального репертуару.

Заняття 4 (2 год.). *Методи роботи над навчально-технічним матеріалом та поліфонічними творами у класі основного музичного інструмента*

- Навчально-технічний матеріал як засіб формування і вдосконалення виконавської майстерності інструменталіста.
- Значення гам, вправ та етюдів у розвитку виконавської техніки студента-інструменталіста.
- Завдання і зміст роботи студента над поліфонічним твором.

- Аналіз оригінальних поліфонічних творів, написаних для клавішних інструментів.
- Специфіка виконання поліфонічних творів на струнних і духових інструментах.
- Особливості нотації поліфонічних творів для органа, фортепіано, баяна, струнних і духових інструментів.

Заняття 5 (2 год.). *Методика роботи над творами великої та малої форм*

- Методика роботи над творами великої форми у класі основного музичного інструмента.
- Зміст домашньої роботи студента над творами великої форми.
- Методика роботи над інструментальними п'єсами у класі.
- Зміст домашньої роботи студента над п'єсами.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Етюд на різні види техніки:

- В. Крамер. Етюди для фортепіано;
- Ф.Шопен. Етюди, ор. 10, ор. 25;
- В. Мазас. Етюди для скрипки;
- Е. Донт. Етюди для скрипки;
- Ф. Крейцер. Етюди для скрипки.

Вправи для розвитку техніки гри на інструменті:

- Ганон Ш. Піаніст-віртуоз;
- К. Черні. Школа вправності;
- Г. Шрадик. Вправи для скрипки.

Інструментальні концерти:

- Й.С. Бах. Концерт для фортепіано з оркестром f-moll;
- А. Вівальді. Концерт для 2-х скрипок з оркестром a-moll;
- Й. Гайдн. Концерт для віолончелі з оркестром C-dur;
- В.А. Моцарт. Концерт для скрипки з оркестром G-dur;
- Д. Бортнянський. Концерт для клавесину з оркестром D-dur;
- Ф. Мендельсон. Концерт для скрипки з оркестром e-moll.

Сонати / Сюїти:

- Й.С. Бах. Соната для скрипки соло g-moll;
- Й.С. Бах. Партита для скрипки соло d-moll;
- А. Білошицький „Фантазія-капричіо на теми Дж.Гершвіна”
- В. Довгань. Соната-рапсодія ("Верховинська")
- В. Зубицький. „Соната”;
- В. Зубицький. „Дитяча сюїта”;
- В. Зубицький. „Джаз-партита” №2;
- В. Зубицький. „Карпатська сюїта”;
- В.А. Моцарт. Фантазія d-moll;
- Д. Чимароза. Соната для фортепіано A-dur;
- Г.Ф. Гендель. Соната для скрипки і фортепіано D-dur;
- П. Хіндеміт. Соната для флейти і фортепіано;
- Л. Бетховен. Соната для фортепіано № 8;
- Д. Скарлатті „Соната” d-moll;
- Б. Лятошинський. Соната № 5 (частина IV).

Інструментальні п'єси:

- Ф. Анжеліс. „Романс”;
- В. Бесфамільнов, А. Семешко "Виховання баяніста";
- В. Власов. „Веснянка”;
- В. Власов. „Свято на Молдаванці”;
- В. Власов „Ноктюрн”
- О. Власов. „Мелодія”;
- Р. Глієр. „Вальс”;
- Е. Гріг. „У печері гірського короля”; „Танець Анітри”;

- К. Дакен. „Зозуля”;
- В. Зубицький „Мадригал”
- Д. Кабалевський. „Імпровізація”;
- Ф. Крейслер. „Радість кохання”;
- Ф. Ліст. „Канцона”;
- Ж. Масне. „Елегія”;
- К. Мясков „Український танець”;
- В. Підгорний „Повій, вітре, на Вкраїну”;
- С. Прокоф'єв. „Монтекі і Капулетті”;
- В. Рунчак „Messa da Requiem”;
- Г. Свиридов. „Романс”;
- К. Сен-Санс. „Лебідь”;
- М. Скорик. „Мелодія”;
- П. Чайковський. „Мелодія”;
- Ф. Шопен. „Полонез” A-dur;
- Д. Шостакович. „Романс”;
- Р. Щедрін. „Наслідування Альбенісу”
- О. Довлаш „Концертіно”

Ансамблеві п'єси

- В. Зубицький "Fatum". Соната для тріо баянів;
- В. Зубицький "Россініана". Концер. Переклад для баяна з фортепіано;
- О. Назаренко „Ліричний хоровод” (на тему української народної пісні «Ой, у гаю при Дунаю»);
- В. Підгорний Фантазія на тему пісні Дж. Гершвіна „Любимий мій”

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

(50 години)

1. Самостійне опрацювання студентами науково-педагогічної і мистецтвознавчої літератури. Ознайомлення з навчальними програмами з основного музичного інструмента. Робота з навчальними посібниками, підручниками, репертуарними збірками тощо. Самостійний пошук інформації в мережі Інтернет. Аналіз різних методик навчання гри на музичних інструментах (вітчизняних, зарубіжних). Виявлення найбільш ефективних методів роботи над вправами, гаммами, етюдами, інструментальними творами.

2. Спостереження за роботою викладачів основного музичного інструменту. Аналіз методів формування й розвитку виконавської майстерності студента-інструменталіста. Аналіз навчального матеріалу з основного музичного інструмента для студентів ОКР «бакалавр». Аналіз фахової діяльності педагога-інструменталіста. Виявлення спільного й відмінного у роботі викладачів основного музичного інструмента (фортепіано, скрипки, духових і народних інструментів). Порівняльний аналіз їхньої педагогічної діяльності.

3. Моделювання окремих видів діяльності викладача основного музичного інструмента. Добір і систематизація вправ, гам, етюдів на різні види техніки. Формування педагогічного репертуару викладача основного музичного інструменту. Визначення педагогічної доцільності репертуару з урахуванням індивідуальних особливостей студента.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТА ДИСЦИПЛІНИ
«Методика викладання музичного інструмента у вищій школі»
 (ОКР «магістр», VI курс, «Музичне мистецтво», додаткова спеціалізація «Викладання музичного інструмента»)
III семестр

Модулі	МОДУЛІ 1, 2, 3															ПК		
	Лекційні заняття										Практичні заняття							
Назва модуля	Змістовий модуль 1: Основний муз. інструмент у системі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва				Змістовий модуль 2: Фахові вимоги та зміст професійної діяльності викладача основного музичного інструмента			Змістовий модуль 3: Методика роботи над навчальним репертуаром у класі основного музичного інструмента			Змістовий модуль 1: Основний муз. інструмент у системі фахової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва		Змістовий модуль 2: Фахові вимоги та зміст професійної діяльності викладача основного музичного інструмента		Змістовий модуль 3: Методика роботи над навчальним репертуаром у класі основного музичного інструмента			
Теми лекц. і практ. занять	Т. 1.1	Т. 1.2	Т. 1.3		Т. 2.1	Т. 2.2	Т. 2.3	Т. 3.1	Т. 3.2	Т. 3.3		Т. 1.2.	Т. 1.3.	Т. 2.3.			Т. 3.2.	Т. 3.3.
Кількість балів (відвід. – 1 б. за заняття) + робота на практичному занятті	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.	1 б.			1 б.	1 б.
	11 балів (лекційні заняття)										5 балів (практичні заняття) + 50							
Самостійна робота	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.	5 б.		5 б.	5 б.	
	= 20 балів				= 15 балів			= 20 балів			25 балів							
	55 балів																	
	80 балів																	
Види поточного контролю (МКР 25 б.)	75 балів																	
Усього без урахування коефіцієнта – 221 бал (коефіцієнт – 3,68)																		
Підсумковий контроль	40 балів																	Екзам ен

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль	Бали (лекц. + практ.)
1.1	Історичні та науково-методичні засади інструментальної педагогіки. Теоретичні основи сольного інструментального виконавства.	4	1; 2, 3, 7, 12, 14, 18, 31, 47, 91, 94, 95	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
1.2	Програмові вимоги та завдання дисципліни «Основний музичний інструмент» у вищій школі	6	1, 2, 3, 4, 6, 7, 12, 27, 30, 31, 49, 51, 69, 89, 91, 94, 95	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5 5
1.3	Структура і зміст заняття з основного музичного інструменту. Принципи і методи навчання гри на музичному інструменті	6	17, 20, 27, 51, 55, 65, 66, 67, 69, 71, 75, 84	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	10 5
2.1	Вимоги до викладача основного музичного інструмента (фахові компетенції, функції)	4	17, 20, 22, 24, 44, 49, 52, 55, 66, 67, 72,	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
2.2	Специфіка, зміст і структура діяльності викладача основного музичного інструмента	6	77, 80 – 82, 85, 89	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
2.3	Педагогічний репертуар викладача основного музичного інструмента	6	2, 8, 9, 19, 21, 33, 46, 74, 75	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5 5
3.1	Засвоєння методів роботи над гаммами, вправами та етюдами на заняттях основного музичного інструмента	6	1–3, 6, 12, 15, 16, 20, 31, 36	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5
3.2	Засвоєння методів роботи над поліфонічними творами у класі основного музичного інструмента. Опрацювання літератури та відеоматеріалів.	6	1, 4, 20–21, 23, 35, 84, 40, 43, 47, 49, 83	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	5 5
3.3	Засвоєння методів роботи над творами великої форми і п'єсами. Самостійне опрацювання літератури.	6	2, 3, 8, 9	Контроль на практичному занятті (повідомлення, відтворення у практичній діяльності)	10 5
	Усього	50 год.			80 балів

VI. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Розподіл балів, що присвоюються студентів упродовж вивчення курсу «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі»

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Сума балів
1	Відвідування лекцій	1	11	11
2	Відвідування практичних занять	1	5	5
3	Робота на практичному занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії та ін.)	10	5	50
4	Самостійна робота (виконання домашнього завдання, опрацювання літератури)	5	16	80
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	3	75
Усього без урахування коефіцієнта – 221 бали (коефіцієнт – 3,68)				
6	Підсумковий контроль - екзамен	40	1	40

Максимальна кількість підсумкових балів становить:

– **221 бали** – за період роботи до екзамену, що прирівнюється до **60 балів** з урахуванням коефіцієнта (3,68);

– **40 балів** – за складання екзамену без урахування коефіцієнта.

Максимальний рейтинговий показник - 100 балів.

Навчальні досягнення студентів з дисципліни «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь і навичок.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти, в якій зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю подано у таблиці, де зазначено загальні критерії оцінювання успішності студентів.

Кожний модуль включає бали за відвідування занять, поточну роботу на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу. Модульний контроль

знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У процесі оцінювання навчальних робіт застосовуються такі методи:

- усного контролю (індивідуальне опитування, співбесіда, ПМК);
- письмового контролю (модульне письмове опитування, перевірка реферату);
- самоконтролю (самоаналіз, самооцінка та самокоригування студентом своїх музично-виконавських і педагогічних дій).

Порядок переведення рейтингових показників успішності в європейську шкалу ECTS

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69 -74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)

FX	35 –59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Шкала та критерії оцінювання відповіді студента на екзамені з методики викладання дисциплін кваліфікації у вищій школі (викладання музичного інструмента)

Кількість балів	Критерії
35 – 40	Відмінне володіння теоретичними й методичними знаннями з курсу. Ґрунтовна і повна відповідь на 2 питання екзаменаційного білета. Уміння вільно виконувати практичні завдання з відповідних тем, передбачених навчальною програмою. Знання основної і додаткової літератури з дисципліни. Вияв креативності в розумінні і творчому використанні набутих знань і вмінь.
30 – 34	Вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни. Успішне виконання практичних завдань з відповідних тем. Знання основної і додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення й оновлення знань. Наявність у відповіді студента незначних помилок.
25 – 29	В загальному вірне виконання екзаменаційних завдань з певною кількістю суттєвих помилок.
20 – 24	Вияв знань основного матеріалу курсу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності. Поверхова обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою. Можливі суттєві помилки у відповіді на екзаменаційні питання, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
15 – 19	Відповідь студента на питання екзаменаційного білета задовольняє мінімальні вимоги з навчальної дисципліни.

10 – 14	Відповідь студента поверхова, знання з курсу фрагментарні, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Студент має можливість повторного складання екзамену.
1 – 9	Студент виявив незадовільний рівень знань та неспроможність до фахової діяльності після закінчення ВНЗ (потребує обов'язкового повторного вивчення курсу).

ПИТАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

1. Назвіть кращих представників інструментальних шкіл XIX - початку XXI століть, які зробили великий внесок в історію розвитку вітчизняної і зарубіжної інструментальної педагогіки (фортепіанної, скрипкової, баянної, гітарної, бандурної тощо).
2. Проаналізуйте програмові вимоги та завдання дисципліни «Основний музичний інструмент» у вищому навчальному закладі.
3. Визначте структуру і зміст заняття з основного музичного інструменту у вищому навчальному закладі.
4. Окресліть фахові компетенції викладача основного музичного інструмента вищого навчального закладу.
5. Визначте складові музичних здібностей студента, лаконічно охарактеризуйте їхню сутність.
6. Опишіть методи навчання студентів у класі основного музичного інструмента.
7. Охарактеризуйте основні етапи та форми роботи над музичним твором.
8. Проаналізуйте структуру музично-педагогічного репертуару викладача основного музичного інструмента.
9. Визначте сутність художньо-педагогічного, історико-стильового, музично-теоретичного та технічно-виконавського аналізу інструментальних творів (на прикладі музичного твору).
10. Окресліть специфіку формування навички читання нот з листа.
11. Охарактеризуйте значення гам та арпеджіо у формуванні виконавської техніки студента-інструменталіста.
12. Визначте роль вправ у формуванні виконавської техніки студента-інструменталіста. Наведіть приклади вправ на різні види техніки.
13. Опишіть значення етюдів як складової навчального репертуару студента-інструменталіста. Наведіть приклади етюдів на різні види техніки та особливості роботи над ними.
14. Визначте значення і роль поліфонічних творів у формуванні інструментально-виконавської компетентності студентів. Визначте методику роботи над поліфонічним твором.
15. Визначте роль творів великої форми у музично-педагогічному репертуарі викладача основного музичного інструменту. Опишіть специфіку роботи над твором сонатної форми.

VII. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

- *словесний* (викладення основних положень навчального курсу);
- *репродуктивний* (відтворення студентами інструментально-виконавських прийомів, проілюстрованих викладачем);
- *репродуктивно-варіативний* (поєднання студентом запропонованих викладачем прийомів з іншими формами й методами інструментально-виконавської діяльності);
- *креативний, творчий* (створення студентами оригінальних варіантів інтерпретації музичних творів; нестандартний підхід до розв'язання сценічних ситуацій; опанування навичок імпровізації);
- *проблемно-пошуковий* (самостійний пошук студентом засобів і способів розв'язання проблемних ситуацій у процесі виконання навчальних завдань);
- *проектування* (розроблення авторської методики навчання гри на музичному інструменті; створення власного проекту роботи над музичним твором);
- *модельовання* (імітація в навчальному процесі педагогічних ситуацій і професійної діяльності викладача основного музичного інструменту);
- *педагогічний аналіз* (формування у студентів навичок самоаналізу і самокоригування своїх педагогічних і музично-виконавських дій);
- *ілюстративний* (показ викладачем інструментально-виконавських методів і прийомів);
- *ілюстративно-словесний* (поєднання викладачем пояснень з ілюстрацією виконавських прийомів);
- *інтеграції* (акумуляція і синтез знань з різних фахових дисциплін у процесі педагогічної та інструментально-виконавської діяльності).

VIII. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- програма навчального курсу «Методика викладання музичного інструмента у вищій школі»;
- програми навчального курсу «Основний музичний інструмент» для вищих навчальних закладів;
- тексти лекцій;
- навчально-методичні посібники й підручники [2, 3, 8, 10, 60, 75];
- нотний матеріал для проведення практичних занять;
- музичні інструменти;
- наочність (схеми будови музичних інструментів);
- відео- та аудіозаписи майстер-класів відомих педагогів та концертних виступів провідних музикантів.

Х. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано: учеб. пособ. [для муз. вузов и училищ] / Александр Дмитриевич Алексеев. - М. : Музыка, 1978. - 288 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
2. Баренбойм Л. А. Вопросы музыкальной педагогики и исполнительства / Лев Аронович Баренбойм. - Л. : Музыка, 1974. - 285 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
3. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано / Т. П. Воробкевич. – Львів : ЛДМА, 2001. - 144 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
4. Гинзбург Л. С. О работе над музыкальным произведением / Лев Соломонович Гинзбург. - [4-е изд., доп.]. - М. : Музыка, 1981. - 143 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
5. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста : навч. посіб. [для вузів] / М. А. Давидов. - К. : Муз. Україна, 1997. - 240 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
6. Михайленко Н.П. Методика преподавания игры на шестиструнной гитаре / Н.П. Михайленко. – К. : Книга, 2003. – 248 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
7. Пляченко Т. М. Основи скрипкової педагогіки: навчальні матеріали [для студентів музично-педагогічного факультету] / Т.М. Пляченко. - Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2001. - 44 с. (знаходиться в бібліотеці Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
8. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці / Вадим Стеценко. - К. : Музична Україна, 1974. - Ч. 1. - 180 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
9. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці / Вадим Стеценко. - К. : Музична Україна, 1982. - Ч. 2. - 120 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).
10. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано : учеб. пособие [для студентов пед. ин-тов по спец. № 2119 «Музыка и пение»] / Г.М, Цыпин. - М. : Просвещение, 1984. - 176 с. (знаходиться в електронному репозиторії Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка).

Додаткова література:

11. Алексеев А. Д. Творчество музыканта-исполнителя / Александр Дмитриевич Алексеев. - М. : Музыка, 1991. - 102 с.
12. Арнонкур Н. Музыка языком звуков. Путь к новому пониманию музыки / Н. Арнонкур ; [пер. с немецк. И.Приходько]. – 192 с.
13. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики : хрестоматия / Александр Дмитриевич Алексеев. - К. : Музична Україна, 1974. - 163 с.
14. Андрейко О. І. Методи вдосконалення виконавського апарату інструменталіста: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання музики і музичного виховання" / Оксана Іванівна Андрейко. -Київ, 2004. - 19 с.
15. Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс / Борис Владимирович Асафьев. - М. : Музыка, 1971.-375 с.
16. Бай Ю. Теоретические основы совершенствования внутренней структуры музыкально-игровых движений баяниста: дис. на соискание учёной степени канд. искусствоведения : спец. 17.00.02 / Юрий Николаевич Бай. - Вильнюс : 1986. - 182 с.
17. Баренбойм Л. Аппликатурные принципы Артура Шнабеля // Вопросы музыкально-исполнительского искусства. - М. : Музгиз, 1962. - Вып. 3. - С. 157 - 178.
18. Баренбойм Л. А. Школа игры на фортепиано: путь к музицированию / Л. А. Баренбойм. - М. ; Л : Сов. композитор, 1980. - Вып. 2. - 270 с.
19. Беликова В.В. Музыкальное исполнительство как вид художественно-творческой деятельности: автореф. дис... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Киев. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. - К., 1991. – 16 с.
20. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности / Л .Л. Бочкарёв. - М. : Ин-т психологии РАН, 1997. - 351 с.
21. Боярко Н. Б. Теоретичні аспекта виконавської техніки бандуриста : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.02 / Нац. муз. академія України. - К., 1997. -20 с.
22. Браудо И. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе / И. Браудо. - М. ; Л : Музгиз, 1965. - 80 с.
23. Брыкина Г. Особенности работы пианиста-концертмейстера с виолончельным репертуаром / Г. Брыкина // Фортепиано. - 1999. - № 2. - С. 14 - 15.
24. Брянская Ф. Навык игры с листа, его структура и принципы развития / Ф. Брянская // Вопросы фортепианной педагогики. - М. : Музыка, 1976. - Вып. 4. - С. 46-62.
25. Винокур Л. И. Первоначальное обучение искусству аккомпанемента : учеб.-метод, пособ. [в 2-х ч.] / Л. И. Винокур. - М. : МГПИ, 1978. - Ч. 1. - 46 с.

26. Власов В. П. Методика роботи баяніста над поліфонічними творами : навчальний посібник / В. П. Власов. – Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2010. – 116 с.
27. Вопросы музыкального исполнительства и педагогики : сб. ст. / ред.-сост. А. В. Малинковская ; Гос. муз.-пед. ин-т им. Гнесиных. - М. : Музыка, 1976. -Вып. 24. - 287 с.
28. Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики : сб. ст. / сост. С. Сапожников. - М. : Музыка, 1968.- 147 с.
29. Вопросы теории и истории смычкового исполнительства: сб. науч. тр. / отв. ред.Ю.М. Крамаров ; ред.-сост. О.Ф. Шульпяков. - Л. : ЛОЛГК, 1985. - 198 с.
30. Вопросы фортепианной педагогики : сб. статей / под общ. ред. В. Натансона. - М. : Музыка, 1971. - Вып. 3. - 336 с.
31. Воскресенская Т. Заметки о чтении с листа в классе аккомпанемента / Т. Воскресенская // О мастерстве ансамблиста : сб. науч. трудов. - Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. - С. 31-48.
32. Воскресенская Т. В. Эволюция русского камерно-инструментального жанра с участием фортепиано: проблемы, истоки, стадия формирования : автореф. дис... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Санкт-Петербург, консерватория им. Н.А. Римского-Корсакова. — СПб., 1992.-24 с.
33. Выготский Л. С. Психология искусства: анализ эстетической реакции / Лев Семёнович Выготский. - М. : Лабиринт, 1997. - 416 с.
34. Гильбурд Г. Исполнительское искусство - сфера проявления художественной идеи / Г. Гильбурд. - Томск : Томский ун-т, 1984. - 197 с.
35. Глущенко Ю. П. Импровизация как категория музыкального исполнительства: автореф. дис... канд. Искусствоведения : спец. 17.00.02 / Ю.П. Глущенко. - Киев. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. - К., 1990. - 17 с.
36. Горенко Л. М. Роль художественного воображения в раскрытии содержания музыкального произведения : метод, рекомендации / Харьковский ин-т искусств им. И.Д. Котляревского.-Х.. 1983.-27 с.
37. Горенко Л. Робота баяніста над музичним твором / Л. Горенко. - К. : Музична Україна, 1982.-49 с.
38. Готлиб А. Основы ансамблевой техники / А. Готлиб. - М.: Музыка, 1971. - 96 с.
39. Григорьев В. Ю. Музыкально-исполнительское искусство: проблемы стиля и интерпретации : сб. науч. тр. / Владимир Юрьевич Григорьев. - М. : МГК, 1989. -158 с.
40. Готсдинер А. Л. Музыкальная психология / А. Л. Готсдинер. - М. : Мысль, 1993. -190 с.
41. Готсдинер А. Л. Подготовка учащихся к концертным выступлениям: к вопросу об эстрадном волнении / А. Л. Готсдинер // Методические записки по вопросам музыкального образования : сб. статей. - М. : Музыка, 1991. - Вып. 3. - С. 182- 192.

42. Григорян А. Г. Заметки преподавателя квартетного класса / А. Г. Григорян // Камерный ансамбль: педагогика и исполнительство [под ред. К. Х. Аджемова]. - М. : Музыка, 1979. - С. 124 - 135.
43. Гуральник Н. П. Розвиток скрипкової школи Східної Європи ХХ століття: історія, теорія, методика : навч.-метод, посібник / Н. П. Гуральник. - К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. - 144 с.
44. Гуральник Н. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті музичної педагогіки / Н. Гуральник. - К. : Вища школа, 2007. - 312 с.
45. Гуренко Е. Исполнительское искусство: методологические проблемы / Евгений Гуренко. - Новосибирск. НГК, 1985. - 86 с.
46. Гусейнова Л. В. Формування готовності майбутніх учителів музики до інструментально-виконавської діяльності: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Лариса Василівна Гусейнова. - К., 2005. - 241 с.
47. Давидов М. А. Виконавське музикознавство : [енциклопедичний довідник] / М. А. Давидов. – Луцьк : ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 400 с.
48. Давидов М. Історія виконавства на народних інструментах : (українська академічна школа) : [підручник] / М. Давидов – К., НМФУ ім. П. І. Чайковського, 2005. – 419 с.
49. Давидов М. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста / М. Давидов – К. : Муз. Україна, 1983. – 72 с.
50. Давидян Р. Р. Квартетное искусство: проблемы исполнительства и педагогики : учеб. пособие [для муз. вузов] / Р. Р. Давидян. - М. : Музыка, 1984. - 269 с.
51. Економова Е. К. Сумісна діяльність співака і концертмейстера у професійній підготовці студента-вокаліста: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Е. К. Економова. -Одеса, 2002.-20 с.
52. Еркина Е. Б. Психолого-педагогические условия формирования индивидуального стиля исполнительской деятельности музыканта-инструменталиста : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Е. Б. Еркина. - Мелитополь, 1996. - 200 с.
53. Живов Л. Подготовка концертмейстеров-аккомпаниаторов в музыкальном училище / Л. Живов // Методические записки по вопросам музыкального образования. - М. : Музыка, 1966. - С. 329 - 345.
54. Заринь Д. Фортепианное обучение как аспект формирования пианистической культуры //Методологические проблемы музыкальной педагогики / Д. Заринь. - М., 1991.-С. 77-79.
55. Здобнов Р. Исполнительство - род художественного творчества / Р. Здобнов // Эстет, очерки. - [Вып.2] - М. : Музыка, 1967. - 150 с.
56. Зильберквит М. А. Музыкально-исполнительское искусство / Марк Александрович Зильберквит. - М. : Знание, 1982. - 56 с.

57. Игламова А. Некоторые проблемы развития творческих способностей детей в начальный период музыкального обучения / А. Игламова // Вопросы музыкального исполнительства и педагогики : сб. ст. – М., 1976. – Вып. 24. – С.5–21.
58. Искусствознание и психология художественного творчества / отв. ред. А. Зисль, М. Ярошевский. - М. : Наука, 1988. - 270 с.
59. Капустин Ю. В. Музыкант-исполнитель и публика: социологические проблемы современной концертной жизни : исследование / Ю. В. Капустина. - Л. : Музыка, 1985.- 160 с.
60. Коган Г. Вопросы пианизма / Г. Коган. - М. : Сов. композитор, 1968. – 462 с.
61. Корто А. О фортепианном искусстве / А. Корто. - М. : Музыка, 1965. – 463 с.
62. Кременштейн Б. Л. Воспитание самостоятельности учащихся в классе специального фортепиано / Берта Львовна Кременштейн. - М. : Музыка, 1966. - 220 с.
63. Крицький В. М. Музично-виконавська інтерпретація : педагогічні проблеми музично-виконавської підготовки : [монографія] / В. М. Крицький. – Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин : Вид-во НДУ, 2009. – 158 с.
64. Крюкова И. А. Методы формирования импровизационных умений студентов в процессе концертмейстерской подготовки / И. А. Крюкова // Вопросы фортепианной педагогики / Отв. ред. Ю. М. Гольфельд. – М., 1980. – С. 124–131.
65. Кубанцева Е. И. Концертмейстерство - музыкально-творческая деятельность / Е. И. Кубанцева // Музыка в школе. - 2001. - № 2. - С. 38-40.
66. Кубанцева Е. И. Методика работы над фортепианной партией пианиста-концертмейстера / Е. И. Кубанцева // Музыка в школе. - 2001. - № 4. - С. 52-55.
67. Кулікова В. М. Художнє мислення музиканта. Традиції та інновації : [навч. – метод. посібник для студ. та викладачів виконавських ф-тів вищ. муз. навч. закл. III – IV рівнів акредитації] / В. М. Кулікова. – К. : Купріянова. 2007. – 132 с.
68. Куперен Ф. Искусство игры на клавишине / Ф. Куперен. - М. : Музыка, 1973. - 162 с.
69. Либерман Е. Творческая работа пианиста с авторским текстом / Евгений Либерман. -М. : Музыка, 1988.-234 с.
70. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой / Евгений Яковлевич Либерман. -М. : Музыка, 1971. - 144 с.
71. Люблинский А. П. Теория и практика аккомпанемента: методологические основы / А. П. Люблинский. - Л. : Музыка, 1972. - 80 с.
72. Мазель Л. А. Строение музыкальных произведений: учеб. пособие [для вузов] / Лев Абрамович Мазель. - М. : Музыка, 1986. - 527 с.

73. Мальцев С. М. Нотация и исполнение / Сергей Михайлович Мальцев // Мастерство музыканта-исполнителя. - М. : Музыка, 1976. - Вып. 2. - С. 68-104.
74. Мальцев СМ. О психологии музыкальной импровизации / Сергей Михайлович Мальцев. - М. : Музыка, 1991. - 85 с.
75. Мартинсен К. А. Методика индивидуального преподавания игры на фортепиано / Карл Адольф Мартинсен. - М. : Музыка, 1977. - 128 с.
76. Милыптейн Я. И. Воспитание пианистического мастерства / Яков Исаакович Милыптейн // Вопросы теории и истории исполнительства. - М. : Сов. композитор, 1983.-262 с.
77. Михайлов И. Вопросы восприятия и рационализации фактуры в фортепианных аккомпанементах // О мастерстве ансамблиста: сб. науч. трудов / отв. ред. Т. Воронина. - Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. - С. 59-73.
78. Музична педагогіка та виконавство : [зб. ст.] / Заг. редакція А. А. Семешка. – Т. : Навчальна книга – Богдан. – 2008.
79. Музичний твір як творчий процес : зб. статей / Упоряд. В. Г. Москаленко. – Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. – К. : 2002. – Вип. 21.
80. Назаренко М. П. Актуальні проблеми інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики / М. П. Назаренко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // зб. наук, праць / редкол.: І. А. Зязюн (голова), Н. Г. Ничкало, С. У. Гончаренко та ін. - Київ; Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2007. - Вип. 15. - С. 365 -369.
81. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога / Генрих Густавович Нейгауз. - [5-е изд.] - М. : Музыка, 1987. - 238 с.
82. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма : [учеб. пособие] / Александр Николаев. - М. : Музыка, 1980. - 112 с.
83. Оськина С. Е. Музыкальный слух : теорія и методика развития и совершенствования / С. Е. Оськина, Д. Г. Парнес. – М. : АСТ, 2005. – 2-е изд., испр. и доп. – 78 с.
84. Петрушин В. И. Музыкальная психология : [учебное пособие для вузов] / В. И. Петрушин. – М. : Академический Проект Трикста, 2008. – 2-е изд. – 400 с.
85. Подольская В. В. Развитие навыков аккомпанемента с листа / В. В. Подольская // О работе концертмейстера / ред.-сост. М. Смирнов. - М. : Музыка, 1974. - С. 88 - 110.
86. Прокофьев Г. П. Формирование музыканта - исполнителя - пианиста / Григорий Петрович Прокофьев. - М. : Изд-во АПН РСФСР, 1956. - 480 с.
87. Радина И. О работе концертмейстера со студентом-вокалистом // О мастерстве ансамблиста : сб. науч. труд. / И. Радина. - Л. : Изд-во ЛОЛГК, 1986. - С. 73 - 83.

88. Рубинштейн А. Г. Лекции по истории фортепианной литературы / Антон Григорьевич Рубинштейн. - М. : Музыка, 1974. - 109 с.
89. Саїк Г. Ф. Формування виконавської майстерності у студентів на основі активізації емоційно-естетичного переживання музики: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання музики і музичного виховання» / Г. Ф. Саїк. - К., 2000. - 19 с.
90. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Борис Михайлович Теплов. -М. ; Л. : АПН РСФСР, 1947. - 335 с.
91. Фергюсон Г. Фортепіанне виконавство / Г. Фергюсон ; [пер., ред., комент. М. Кушніра]. – Львів : Сполом, 2007. – 224 с.
92. Чжоу Ян. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей у студентів музичних факультетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07. „Педагогічна та вікова психологія” / Ян Чжоу. – К., 2004. – 20 с.
93. Шмидт-Шкловская А. О воспитании пианистических навыков / А. Шмидт-Шкловская. – Ленинград : Музыка, 1985. – Изд. 2-е. – 70 с.
94. Шрамко О. І. Основний музичний інструмент: алгоритми методики: навчально-методичний посібник [для студентів музичних факультетів вищих педагогічних закладів] / Оксана Іллівна Шрамко. - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2008. - 219 с.
95. Яценко І.А. Методика викладання гри на спеціальному інструменті : метод.рек. для студ. спец. 6.020204 «Музичне мистецтво (Народні інструменти». – Луганськ : ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка», 2015. – 103 с.